

**MILLIY AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING TRANSPARENTLIK
DARAJASINI OSHIRISH YO'LLARI**

Umarova Dilnoza Umid qizi

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

E-mail: dilnoza.umarova1@icloud.com

Tel.: +998200041418

(1-sho'ba: Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy
tadbirkorlik strategiyalari va biznes modellari

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20197131>

Bozor iqtisodiyoti sharoitida aksiyadorlik jamiyatlarining samarali faoliyati ko'p jihatdan ularning shaffoflik darajasiga bog'liq. Transparentlik — bu kompaniya faoliyati, moliyaviy natijalari, boshqaruv tizimi hamda strategik qarorlari haqida investorlar va manfaatdor tomonlarga ochiq va ishonchli axborot taqdim etish darajasidir. Jahon amaliyoti shuni ko'rsatadiki, yuqori darajadagi shaffoflik investorlar ishonchini mustahkamlaydi, kapital jalb qilish imkoniyatlarini kengaytiradi hamda kompaniyaning bozor qiymatini oshiradi.

Milliy aksiyadorlik jamiyatlarida transparentlikni oshirish O'zbekiston iqtisodiyotining modernizatsiyasi va kapital bozorini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. So'nggi yillarda davlat ulushi mavjud korxonalarni xususiylashtirish, IPO va SPO jarayonlarini kengaytirish hamda korporativ boshqaruvni takomillashtirish bo'yicha keng ko'lamlı islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu jarayonlar aksiyadorlik jamiyatlaridan xalqaro standartlarga mos ochiqlik va hisobdorlikni talab qiladi.

Transparentlikning asosiy komponentlaridan biri — moliyaviy hisobotlarning ishonchliligi va ochiqligidir. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) asosida hisobot yuritish investorlar uchun kompaniya faoliyatini to'g'ri baholash imkonini beradi. Moliyaviy axborotning to'liq va o'z vaqtida e'lon qilinishi risklarni kamaytiradi hamda investitsiya qarorlarini qabul qilish jarayonini soddalashtiradi.

Korporativ boshqaruv tizimining takomillashuvi ham shaffoflikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Mustaqil direktorlar institutining joriy etilishi, audit qo'mitalarining faoliyati, aksiyadorlar huquqlarini himoya qilish mexanizmlari kompaniyaning boshqaruv sifati va ochiqligini ta'minlaydi. Bunday chora-tadbirlar nafaqat mahalliy, balki xorijiy investorlar uchun ham ishonchli investitsiya muhitini yaratadi.

Axborot texnologiyalarining rivojlanishi aksiyadorlik jamiyatlari faoliyatining ochiqligini ta'minlashda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Raqamli platformalar orqali moliyaviy hisobotlar, korporativ yangiliklar va strategik rejalarning e'lon qilinishi manfaatdor tomonlar bilan samarali muloqotni ta'minlaydi. Elektron

SOLUTION OF SOCIAL PROBLEMS IN MANAGEMENT AND ECONOMY

International scientific-online conference

axborot tizimlari ma'lumotlarning tezkor tarqalishiga va ularning ommaviy foydalanish imkoniyatiga xizmat qiladi.

Shu bilan birga, milliy aksiyadorlik jamiyatlarida shaffoflik darajasini oshirishga to'sqinlik qiluvchi muammolar ham mavjud. Ayrim kompaniyalarda axborotning yetarli darajada oshkor etilmasligi, moliyaviy hisobotlarning sifati pastligi, korporativ boshqaruv amaliyotining sustligi hamda minoritar aksiyadorlar huquqlarining to'liq himoya qilinmasligi investitsiya muhitiga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Transparentlikni oshirish uchun kompaniyalar investorlar bilan faol aloqalarni yo'lga qo'yishi zarur. Investor-relations tizimining rivojlanishi aksiyadorlar, moliyaviy institutlar va keng jamoatchilik bilan samarali kommunikatsiyani ta'minlaydi. Bu esa kompaniya obro'sini oshirib, uning kapital bozorida pozitsiyasini mustahkamlaydi.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida shaffoflikni ta'minlashda sun'iy intellekt va FinTech texnologiyalari ham muhim ahamiyat kasb etmoqda. AI asosidagi tahlil tizimlari kompaniya faoliyatini monitoring qilish, moliyaviy ko'rsatkichlarni prognozlash hamda risklarni aniqlash imkonini beradi. Blokcheyn texnologiyasi esa ma'lumotlarning o'zgarmasligini ta'minlab, hisob-kitob jarayonlarining ishonchligini oshiradi.

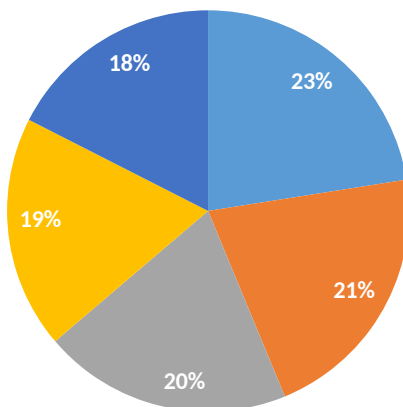
Davlat tomonidan olib borilayotgan islohotlar ham transparentlikni oshirishga xizmat qilmoqda. Xususan, davlat korxonalarini transformatsiya qilish, ochiq savdolarini rivojlantirish, elektron hukumat tizimini takomillashtirish hamda korporativ boshqaruv standartlarini joriy etish bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar aksiyadorlik jamiyatlarining ochiqligini kuchaytiradi.

Transparentlik darajasining oshishi kompaniyalar uchun moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish imkonini ham yaratadi. Ochiq va ishonchli kompaniyalar bank kreditlari bilan bir qatorda obligatsiyalar chiqarish, aksiyalarni joylashtirish yoki to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni jalb qilish orqali kapital topishi mumkin. Bu esa iqtisodiyotda uzoq muddatli investitsiya resurslari hajmini oshiradi.

Ahamiyat darajasi (%)

- Moliyaviy ochiqlik (IFRS hisobotlari)
- Korporativ boshqaruv sifati
- Axborot siyosati va oshkoralik
- Raqamli texnologiyalar qo'llanishi
- Investor bilan aloqalar (IR tizimi)

1-rasm. Milliy aksiyadorlik jamiyatlarida transparentlik darajasini oshirish omillarining ahamiyati.

Manba: Korporativ boshqaruv, kapital bozori va aksiyadorlik jamiyatlari faoliyati bo'yicha rasmiy ma'lumotlar hamda ilmiy tahlillar asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Diagramma milliy aksiyadorlik jamiyatlarida shaffoflik darajasini oshirishga ta'sir etuvchi asosiy omillarni aks ettiradi. Eng yuqori ahamiyat moliyaviy ochiqlikka to'g'ri keladi, chunki xalqaro moliyaviy hisobot standartlari asosida tayyorlangan hisobotlar investorlar uchun ishonchli va solishtiriladigan axborot manbai hisoblanadi. Korporativ boshqaruv sifati ham muhim omil bo'lib, mustaqil direktorlar instituti, audit qo'mitalari faoliyati hamda aksiyadorlar huquqlarini himoya qilish mexanizmlari kompaniya boshqaruvining samaradorligini oshiradi.

Axborot siyosati va ma'lumotlarni ochiq e'lon qilish investorlar bilan samarali kommunikatsiyani ta'minlab, kompaniyaning bozor obro'sini mustahkamlaydi. Raqamli texnologiyalarni joriy etish esa axborotning tezkor tarqalishi, onlayn monitoring va ochiq ma'lumotlar platformalari orqali shaffoflikni yanada oshiradi. Investorlar bilan aloqalar tizimi (IR) kompaniya va kapital bozori o'rtasidagi ishonchli munosabatlarni shakllantiradi hamda investitsiya jalb qilish imkoniyatlarini kengaytiradi. Umuman olganda, ushbu omillarning kompleks rivojlanishi milliy aksiyadorlik jamiyatlarining investitsion jozibadorligini oshirish va kapital bozorining samarali faoliyat yuritishiga xizmat qiladi.

Umuman olganda, milliy aksiyadorlik jamiyatlarining transparentlik darajasini oshirish kapital bozorini rivojlantirish, investitsiya muhitini yaxshilash hamda iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Transparentlik darajasi yuqori bo'lgan aksiyadorlik jamiyatlari kapital bozorida

SOLUTION OF SOCIAL PROBLEMS IN MANAGEMENT AND ECONOMY

International scientific-online conference

barqaror va raqobatbardosh subyekt sifatida shakllanadi. Ochiq va hisobdor korporativ sektor mamlakatning xalqaro moliya tizimidagi raqobatbardoshligini oshiradi hamda uzoq muddatli investitsiyalar oqimini ko'paytiradi

Adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-16-son Farmoni. "O'zbekiston — 2030" strategiyasi. — Toshkent, 2025.
2. O'zbekiston Respublikasida korporativ boshqaruvni takomillashtirishga oid normativ hujjatlar. — Toshkent.
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Moliyaviy barqarorlik sharhi. — Toshkent, 2023–2025.
4. Kapital bozorini rivojlantirish agentligi. Yillik hisobotlar. — Toshkent, 2023–2025.
5. OECD. Principles of Corporate Governance. — Paris.
6. IFRS Foundation. International Financial Reporting Standards. — London.
7. World Bank. Corporate governance and transparency reports. — Washington.

